

Vastaanottaja
Viitasaaren kaupunki

Asiakirjatyyppi
Luontoselvitysraportti

Päivämäärä
4.9.2021

ILMOLAHDEN AMPUMARADAN OYK LUONTOSELVITYS

ILMOLAHDEN AMPUMARADAN OYK LUONTOSELVITYS

Projekti **Ilmolahden ampumaradan oyk**
Projekti nro **1510060728**
Vastaanottaja **Viitasaaren kaupunki**
Asiakirjatyyppi **Luontoselvitysraportti**
Versio **1**
Päivämäärä **4.9.2021**
Laatija **Linda Uusihakala**
Tarkastaja **Hanna Valolahti**
Kansikuva ***Tuoretta mustikkakangasta selvitysalueella, kuvattu 19.7.2021.***

Ramboll
Kansikatu 5B
33100 TAMPERE

P +358 20 755 611
F +358 20 755 6201
<https://fi.ramboll.com>

SISÄLTÖ

1.	Johdanto	2
2.	Lähtötiedot	3
3.	Menetelmät	4
4.	Tulokset	4
4.1	Selvitysalueen kasvillisuuden ja luontotyyppien yleiskuvaus	4
4.2	Luontotyyppikuvioiden kuvaus	5
4.3	Huomionarvoiset luontotyytit ja suojellut lajit	9
4.3.1	Metsäkortekorpi	9
4.3.2	Valkolehdokki	10
4.3.3	Linnusto	10
5.	Yhteenveto	10
6.	Lähteet	10

1. JOHDANTO

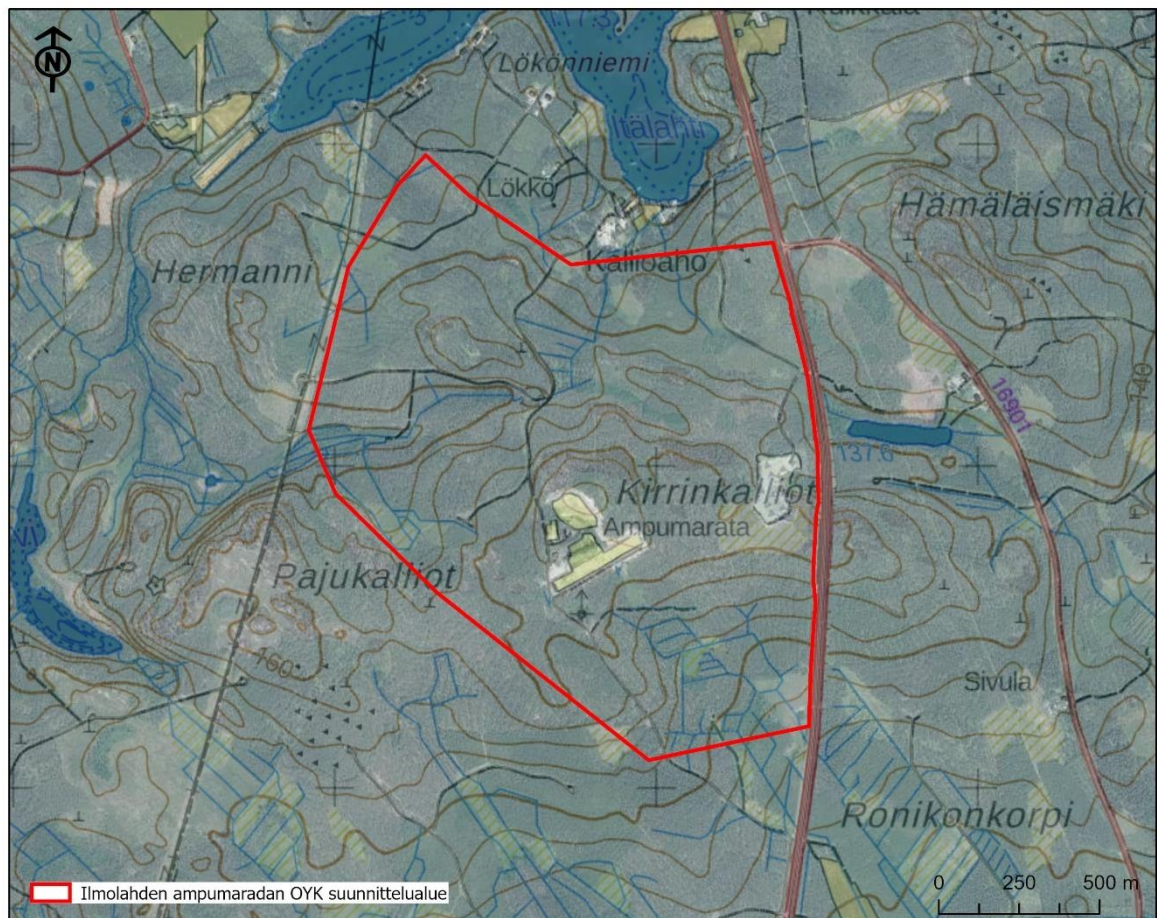
Tämä selvitys on laadittu osana Ilmolahden ampumarata-alueen osayleiskaavan suunnittelua. Osayleiskaavan tavoitteina on sopeuttaa Ilmolahden ampumarata-alueen ja sen lähialueiden maankäyttöä muuhun ympäristöön. Luontoselvityksen tarkoituksena oli selvittää alueen luonnon yleispiirteet ja määrittää luonnonsuojelun kannalta arvokkaat luontotyytit ja elinympäristöt, sekä kasvillisuudeltaan merkittävät alueet, jotta ne voidaan huomioida kaavassa.

Selvitysalue sijaitsee Viitasaaren kaupungissa Ilmolahden ampumarata-alueella, Jurvanjärven eteläpuolella valtatie 4:n länsipuolella. Selvitysalueen sijainti on osoitettu kartoissa 1 ja 2.

Kaavaluonnokseen liittyen Ramboll Finland Oy toteutti suunnittelualueella luontoselvityksen heinäkuussa 2021. Maastotöistä ja raportoinnista vastasi FM ekologi Linda Uusihakala.

Kuva 1. Selvitysalueen sijainti on osoitettu punaisella rajauksella. Taustakartta: MML.

Kuva 2. Ilmakuva ja maastokartta selvitysalueelta. Selvitysalue on osoitettu punaisella rajauksella. Ilmakuva ja maastokartta: MML.

2. LÄHTÖTIEDOT

Lähtötietoina käytettiin seuraavia aineistoja:

- Suomen Lajitietokeskuksen Laji.fi -portaali: tiedot uhanalaisten eliölajien havainnoista
- Metsäkeskus: paikkatietoaineisto metsälain 10 §:n mukaiset metsäluonnon erityisen tärkeät elinympäristöt, ml. METSO-kohteet (vapaaehtoiseen suojeluun perustuva metsien monimuotoisuusohjelma) ja vesilain 2. luku 11 §:n kohteet
- Metsäkeskus: paikkatietoaineisto Metsävaratiedoista
- Suomen ympäristökeskuksen tiedostopalvelu: paikkatietoaineisto luonnonsuojelu- ja luonnonsuojeluohjelma-alueista, Natura 2000 -alueista ja arvokkaista kallioalueista
- Birdlife Suomi: paikkatietoaineisto maakunnallisesti tärkeistä lintualueista eli MAALI-linnustoalueista sekä kansallisesti arvokkaista FINIBA-linnustoalueista (Finnish Important Bird Areas)

Selvitysalueelle ei sijoitu lähtötiedon perusteella luonnonsuojelu- tai luonnonsuojeluohjelma-alueita, Natura 2000-alueita, arvokkaita kallioalueita, metsälain 10 §:n mukaisia metsäluonnon erityisen tärkeitä elinympäristöjä, METSO-kohteita, eikä MAALI- tai FINIBA-alueita. Laji.fi-

tietokantaan on merkitty havainto erittäin uhanalaisesta peltorusojuuresta (*Buglossoides arvensis*) alueen pohjoisosasta, Lökön tienvarresta.

3. MENETELMÄT

Kohteelle tehtiin maastokäynti 19.7.2021 kasvillisuuden ja luontotyyppien selvittämiseksi. Maastokäynnin toteutti FM biologi Linda Uusihakala Ramboll Finland Oy:sta. Selvitys kohdennettiin koko suunnittelualueelle ja lähtötietojen perusteella erityistä huomiota kiinnitettiin uhanalaisten kasvilajien esiintymisalueille ja erityisen tärkeisiin elinympäristöihin. Selvityskäynnillä havaitut huomionarvoisten kasvilajien esiintymät ja muut havainnot merkittiin paikkatiedoksi Fieldmaps-sovelluksella. Kasvillisuusselvityksessä keskityttiin etenkin uhanalaisiin, silmälläpidettäviin, rauhoitettuihin tai muuten huomionarvoisiin lajeihin. Luontotyyppiselvityksessä havainnoitiin kasvillisuuden yleispiirteitä, puuston ikää, lahopuun määrää, luonnontilaisuutta ja lajistoa, sekä keskityttiin huomionarvoisiin luontokohteisiin. Huomioitavia kohteita ovat esimerkiksi:

- Luonnonsuojelulain 29 § mukaiset suojeltavat luontotyytit
- Vesilain 2 luvun 11 § mukaiset suojeltavat vesiluontotyytit
- Metsälain 10 § mukaiset metsäluonnon erityisen tärkeät elinympäristöt
- Alueellisesti ja paikallisesti edustavat luontokohteet, kuten perinneympäristöjen luontotyytit, vanhan metsän piirteitä omaavat kohteet, geologisesti arvokkaat muodostumat
- Luontotyyppien uhanalaisuusluokituksen mukaiset luontotyytit (Kontula & Raunio 2018)
- Luontodirektiivin liitteen IV lajeille, luonnonsuojelulain mukaisille erityisesti suojeltaville ja uhanalaisille eliölajeille sekä muille huomionarvoisille lajeille tärkeät tai mahdolliset esiintymisalueet
- METSO-kriteerit täyttävät kohteet.

4. TULOKSET

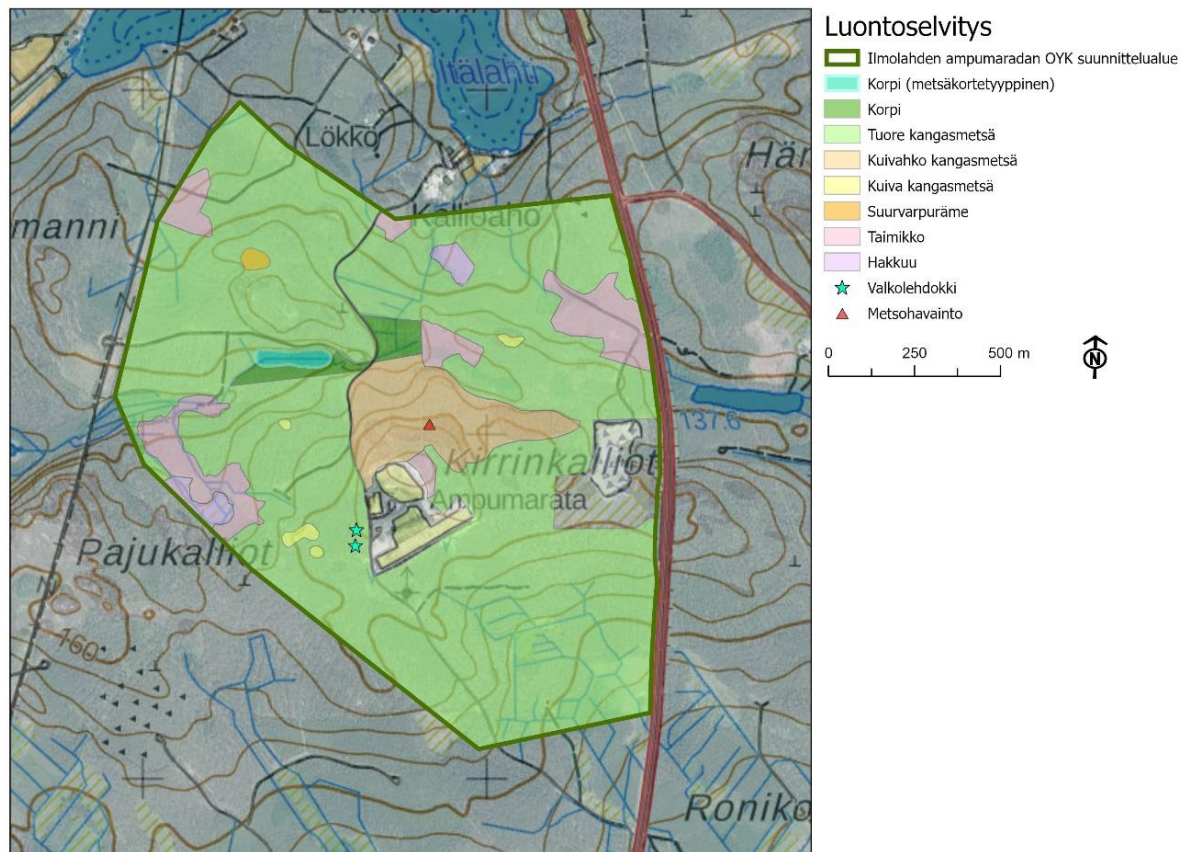
4.1 Selvitysalueen kasvillisuuden ja luontotyyppien yleiskuvaus

Suunnittelualue on valtaosin metsätalouskäytössä olevaa kangasmetsää. Valtapuuna on koko alueella mänty. Metsät ovat pääosin varttuneita kasvatusmetsiä, joissa puusto on hyvin tasaikäistä ja hoidettua. Nuorempia taimikoita ja tiheämpiä kasvatusmetsiköitä on muutamia. Lahopuuta ja vanhoja puita on koko alueella hyvin vähän.

Valtaosa alueesta on mustikkatyyppin tuoretta kangasmetsää (MT), joka vaihtuu pienialaisten kallioiden ympäristössä kuivahkoksi puolukkatyyppin kankaaksi (VT). Pienipiirteisimpiä kuivahkoja kankaita ei ole merkitty kuvan 3 kuviointiin. Pienillä kallioilla luontotyyppi on enimmäkseen kuivahkoa puolukkatyyppin kangasta tai kuivaa kanervatyyppin kangasta (CT). Paikoin esiintyy pienialaisesti myös lehtomaisen kankaan piirteitä, muttei varsinaista lehtomaista kangasta. Suunnittelualueella on yksi suurvarpuräme ja kaksi varpukorpea alueen läpi kulkevan tien molemmin puolin.

4.2 Luontotyyppikuvioiden kuvaus

Tässä osiossa on esitelty lyhyesti selvitysalueella (kuva 3) esiintyvät luontotyypit ja niiden lajistolliset yleispiirteet. Selvitysalueella havaittu huomionarvoinen luontotyyppi metsäkortekorpi on esitelty tarkemmin luvussa 4.3.

Kuva 3. Luontotyyppikuviointi ja huomionarvoisten lajien havaintopisteet. Taustakartat: MML.

Mustikkatyyppin tuore kangasmetsä

Mustikkatyyppin tuore kangasmetsä (MT) on selvitysalueen yleisin luontotyyppi. Valtapuuna on kaikkialla mänty, mutta paikoin myös kuusta ja koivua on runsaammin puustossa. Pensaskerroksessa on pihlajaa ja kenttäkerroksessa mm. mustikkaa, metsätähteä, kangasmaitikkaa, lampaannataa, oravanmarjaa, kultapiiskua, metsäimarretta ja nuokkotalvikkia. Kosteammilla paikoilla kasvillisuus on rehevämpää, pensaskerroksessa kasvaa myös harmaaleppää ja kenttäkerroksessa edellisten lisäksi hiirenporrasta ja metsäkastikkaa.

Kuva 4. Mustikkatyyppin tuore kangasmetsä. Vasemmalla runsaslajisempaa, rehevää kangasta, oikealla niukkalajista mustikkavaltaista kangasta.

Kuivahko kangasmetsä

Selvitysalueen keskiosissa sijaitsevilla kallioilla ja niiden ympäristössä luontotyyppi on lähes poikkeuksetta kuivahkoa puolukkatyyppin kangasmetsää (VT). Kuivahkoa kangasmetsää esiintyy pienipiirteisesti pienten kallioiden ympäristössä, minkä lisäksi ampumarata-alueen pohjoispuolella on kallioalue, joka on pääasiassa kuivahkoa kangasta. Mänty on valtapuuna kaikilla kuivilla kallioilla, vähemmän kuivilla kasvupaikoilla kasvaa myös kuusta. Pensaskerroksessa on katajaa, haapaa ja pihlajaa, ja kenttäkerroksen lajistoon kuuluu valtavarpuna puolukka, jonka lisäksi esiintyy kanervaa, variksenmarjaa ja kangasmaitikkaa. Vähemmän kuivilla paikoilla on myös vanamoja, metsätähteä, juolukkaa ja yövilkkää.

Kuva 5. Puolukkatyyppin kuivahko kangasmetsä.

Kuiva kangasmetsä

Selvitysalueen pienillä kallioilla esiintyy kuivaa kanervatyypin kangasmetsää (CT). Valtapuu on mänty, ja valtavarpuuna kanerva. Kanervan lisäksi kenttäkerroksessa esiintyy puolukkaa ja paikoin keltaliekkoa. Kuivilla kankailla on myös poronjäkälää, mutta sammalpeitteen osuus on suurempi, eivätkä ne täytä metsälain vähätuottoisten kallioiden tai karukkokankaiden määritelmää.

Kuva 6. Kanervatyypin kuiva kangasmetsä.

Korpi

Varpukorven valtapuuna on kuusi, jonka lisäksi kuvioilla kasvaa muutamia koivuja ja mäntyjä. Näillä kuvioilla on paikoin myös iäkkäämpiä kuusia ja lahoppuuta. Pensaskerroksessa on pihlajaa ja koivua, kenttäkerroksessa mustikkaa, metsäkortetta, metsämitikkaa, oravanmarjaa, vanamoja, hiirenporrasta ja käenkaalia.

Kuva 7. Varputyyppin korpi.

Suurvarpuräme

Selvitysalueella on yksi suurvarpuräme, joka sijaitsee hoidetulla metsäkuviolla. Valtapuu on mänty, jonka lisäksi pensaskerroksessa on koivua. Kenttäkerroksen lajistoon kuuluu suopursu, mustikka, juolukka, hilla, variksenmarja ja rentosara.

Kuva 8. Suurvarpuräme.

Taimikko

Selvitysalueella on muutama taimikko, joista valtaosa on yli 1,3 m korkuisia taimia kasvavia varttuneita taimikoita.

Hakkuu

Selvitysalueella on taimikoiden lisäksi muutama hakkuualue.

4.3 Huomionarvoiset luontotyypit ja suojellut lajit

Laji.fi-tietokannan mukaan suunnittelualueen pohjoisosassa on tehty havainto erittäin uhanalaisesta peltorusojuuresta. Peltorusojuurta ei kuitenkaan löytynyt selvityksessä havaintopaikalta tai sen lähialueilta. Peltorusojuuri on kulttuuriympäristöjen kasvi, ja kasvaa rukiin kumppanina. Sen kasvupaikkoja ovat viljapellot, kyläkalliot, joutomaat, satamat, lastauspaikat ja ratapihat. Havainto on päivätty tietokantaan vuodelle 1974, ja voikin olla, että havaintopaikka on sittemmin metsittynyt tai muuten muuttunut. Nykyään havaintopaikka on kasvupaikkatyypiltään tuoretta kangasmetsää, eikä enää peltorusojuurelle sopivaa elinympäristöä.

Selvityksessä ei havaittu alueella potentiaalisia luontodirektiivin liitteen IV-lajeille soveltuvia elinympäristöjä. Suunnittelualueen huomionarvoisimmat alueet ovat metsälain 10 § mukaisiin metsäluonnon erityisen tärkeisiin elinympäristöihin lukeutuvan metsäkortekorven kaltainen kuvio, sekä rauhoitetun valkolehdokin esiintymisalue.

4.3.1 Metsäkortekorpi

Suunnittelualueelta määritettiin korpilaikku, joka muistuttaa piirteiltään metsälain 10 § erityisen tärkeisiin elinympäristöihin lukeutuvaa metsäkortekorpea. Metsäkortekorpea luonnehtii kostea korpikasvillisuus, jossa metsäkorte on selkeä kenttäkerroksen valtalaji. Valtapuuna on kuusi, ja pohjakerroksen valtalajina korpirahkasammal. Kohteella metsäkortekorpimainen alue eroaa ympäröivästä varpukorvesta runsaalla metsäkortteisuudella. Kohde ei ole Metsäkeskuksen aineiston mukainen virallinen metsälain 10 § mukainen kohde. Metsäkortekorvet on vuoden 2018 luontotyyppien uhanalaisuusluokituksessa määritetty erittäin uhanalaiseksi luontotyyppiä.

Kuva 9. Metsäkortekorpi.

4.3.2 Valkolehdokki

Alueelta tehtiin maastokäynnin yhteydessä kaksi havaintoa rauhoitetusta valkolehdokista (*Platanthera bifolia*) rehevästä kangasmetsästä läheltä suunnittelun alueen läpi kulkevaa tietä (Kuva 3; Kuva 4, vasen). Valkolehdokki on yleinen Manner-Suomessa, mutta rauhoitettu koko maassa, sillä se on uhanalainen pohjoisborealisella vyöhykkeellä Koillismaalla. Luonnonsuojelulain nojalla rauhoitetun kasvin tai sen osan poimiminen, kerääminen, irti leikkaaminen, juurineen ottaminen tai hävittäminen sekä siemenien kerääminen on kielletty.

4.3.3 Linnusto

Kasvillisuuden ja luontotyyppien yhteydessä havainnoitiin lintudirektiivin lajeja ja niille sopivia elinympäristöjä. Suunnittelun alueella tehtiin havainto kahdesta naarasmetsästä ampumarata-alueen pohjoispuolella sijaitsevilla kallioilla (kuva 3). Metso on lintudirektiivin liitteessä I mainittu laji. Selvitysalueella on jonkin verran metson soidinpaikoiksi soveltuvaa elinympäristöä.

5. YHTEENVETO

Valtaosa selvitysalueesta on metsätalouskäytössä olevaa kangasmetsää. Alue koostuu pääosin varttuneista ja hoidetuista kasvatusmetsästä, joilla ei ole mainittavia luontoarvoja. Selvitysalueen arvokkaimmat kohteet ovat metsälain 10 § erityisen tärkeisiin elinympäristöihin lukeutuvan metsäkortekorven kaltainen luontotyyppikuvio. Alueelle suunniteltavien maankäytön muutosten ei tulisi muuttaa metsäkortekorvimaisen kuvion vesitasapainoa. Lisäksi maastokäynnillä havaittiin kaksi rauhoitetun valkolehdokin esiintymää ampumaradan länsipuolella. Rauhoitettua valkolehdokkia koskee luonnonsuojelulaki, jonka nojalla kasvin vahingoittaminen on kielletty.

6. LÄHTEET

Hotanen, J.-P., Nousiainen, H., Mäkipää, R., Reinikainen, A. & Tonteri, T. 2008. Metsätyypit - opas kasvupaikkojen luokitteluun. Metsäkustannus. 192 s.

Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A., & Liukko, U.-M. 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus.

Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). 2018. Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja – Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018.

Metsäkeskus, avoin metsä- ja luontotieto. Haettu 16.8.2021.

Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.) 2017: Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. – Suomen ympäristö 1/2017: 1–278.

Suomen Lajitietokeskus, Laji.fi -palvelu. Haettu 17.6.2021.